

JAARVERSLAG 2021

crescas
joods educatief centrum

PROGRAMMA 2020 / 2021

In de brochure en de website gebruiken wij (kortjes) om te tonen wat type activiteit een cursus is: een lang- of kortlopende cursus, een lezing, een wandeling of een film. Er zijn in totaal zeventien categorieën - hoe zijn ze op een rij?

QR staat voor Quick Read. Scan de QR-codes met uw smartphone of tablet voor meer informatie over de betreffende cursus op onze website. Via de website kunt u direct inschrijven.

Vanaf dit cursusjaar schrijft u in voor een cursus via de website op onze website. Je kunt nu één keer inschrijven voor meerdere cursussen en meerdere mensen tegelijk opgeven voor alle cursussen. Dat is makkelijk!

Ontvang onze nieuwsbrief

De nieuwsbrief van Crescas krijgt een nieuw jasje met ons cursusaanbod en cultureel nieuws uit Joods Nederland (en schied). Door samenwerking met de Nationale Bibliotheek in Brussel gaan wij dit jaar veel meer digitaal boeken beschrijven en recensies van boeken en tentoonstellingen bij je brengen.

Actuele cursussen, radiobroadcasts en cultuur — zijn volledig aanbod vindt je online in de nieuwsbrief! Vrij Crescas! Abonneer je via www.crescas.nl/nieuwsbrief

Een nieuw jaar – een nieuw programma, een nieuw adres, een nieuwe huisstijl, een nieuwe website...

Er is veel nieuw in Crescas. Na een uitzonderlijk jaar en coronamaatregelen die nog niet voorbij zijn, gaan wij met vernieuwde krachten het nieuwe studiejaar in.

Vanaf de zomer zit het kantoor van Crescas aan de Van Borselenstraat 12, maar nu een deel van de langlopende cursussen zal plaatsvinden. Daarnaast is er een groot online aanbod. Dit moeten opzet nieuwe, mooie mogelijkheden met spreken uit het buitenland en verbeterde toegankelijkheid uit de hele wereld.

Za wordt het openingsavonds van het jaar online verzorgd door prof. Emanuel Tov van de Hebreeuwse Universiteit. Hij is de expert op gebied van bijbeltekst en joodse literatuur bij het onderzoeken van de Dode Zeevondsten.

De nieuwe huisstijl is je zeker niet onopgemerkt en ook te zien in deze brochure en op de website. Met alle het jodenland zijn in de hanting van kleur en dynamiek. Het jaarthema is 'In levensoombou van de joodse literatuur'. Waar in het jodenland wordt kennis overgedragen met de levensboom - 'In Chai'. Binnen dit thema worden ruim tien verschillende cursussen en lezingen aangeboden over alle facetten van de joodse literatuur - van de Oudheid, met de Talmud, Mishna en Talmud, en de Middeleeuwen, met commentatoren zoals Rashi, Maimonides en Chasid Crescas tot moderne en hedendaagse schrijvers.

Het thema bevat enkele evenementen, zoals: 'Een tekst - drie methoden, waarbij een Talmudtekst op één middag door drie geleerden wordt belicht: een orthodoxe rabbin, een liberale rabbin en een seculiere academicus.

Veel activiteiten zijn tot stand gekomen door samenwerking met andere organisaties - samenwerking wordt de spiegel van Crescas, ook naar de medische die jaar verzorgd Crescas in samenwerking met het Joods Studiecentrum Leiden (JSL) het hele educatieve programma in Leiden. Met taalcursussen, rondleidingen en andere activiteiten.

Kortom, er gebeurt veel bij Crescas. Maak er deel van uit, schrijf je in voor onze cursussen, lees onze nieuwsbrief en blijf betrokken! Tot ziens in het nieuwe studiejaar.

Het Crescas team

Op zoek naar het raadsel van Emanuel Tov
Online openingsevenement van het

De Hebreeuwse Bijbel, 'Tanach', is eigenlijk geen boek maar eerder een verzameling. De oude teksten gaan van generatie tot generatie, en worden ook nu nog veel vagen. De 'Tanach' is opgesteld door geleerden die verzameling boeken geschreeven? In wanneer zijn ze tot stand gekomen? De 'Tanachische' teksten werden er niet van het jodenland geschreven hebben, maar wat zegt de wetenschap? In welke methoden worden het bij het interpreteren? Wat is het resultaat?

1 september 2020
Online
MENSELIJKE WISSENSCHAPPEN

LEREN EN BELEVEN

Na een jaar waarin ons leven op z'n kop werd gezet door een nieuw fenomeen, begon 2021 ook met corona, al werd in de loop van het jaar de invloed steeds minder. Helaas laaide de epidemie eind van het jaar weer op met een nieuwe lock-down tot gevolg. De pandemie drukte een belangrijke stempel op ons doen en laten. Immers, fysieke bijeenkomsten waren vrijwel onmogelijk en werden vervangen door virtuele.

De pandemie was wel de belangrijkste ontwikkeling van 2021, maar aan het eind van het jaar werd ook de dreiging vanuit Rusland manifest. Ook binnenslands was er dreiging: antisemitisme in allerlei vormen is steeds nadrukkelijker aanwezig. Maar ook de 'antivaccers' maakten gebruik van symbolen uit het verleden, waarmee ze de Joodse bevolkingsgroep in hoge mate kwetste. Aan de andere kant zijn er in politiek en samenleving ook tegenkrachten. Crescas is een onafhankelijk instituut voor Joodse educatie aan volwassenen zonder formele binding met één van de Joodse kerkgenootschappen. In hoeverre Crescas tegenwicht kan bieden tegen de negatieve tendens, is maar zeer de vraag. Maar door het uitvoeren van onze missie, te laten zien hoe veel schakeringen het Jodendom heeft, met al zijn prachtige tradities, verhalen en authenticiteit, hopen we een positieve bijdrage te leveren aan het beeld dat van Joden bestaat.

Onze belangrijkste doelgroep zijn de Nederlandse Joden zelf. We streven ernaar kennis over het jodendom over te dragen aan onze eigen bevolkingsgroep en dat is onze primaire taak. Daarbij helpen we ook om Joden zich te kunnen identificeren als Jood. Te laten zien hoe mooi, waardevol, spiritueel en rijk onze cultuur is, gevormd in het verleden en met een mooie toekomst voor ons. Voorwaar, er is veel werk te doen, een grote uitdaging voor Crescas!

Het bestuur kijkt alles bijeen terug op een goed jaar, waarin veel activiteiten zijn georganiseerd en mooie resultaten zijn geboekt. Crescas organiseerde een grote hoeveelheid activiteiten. Zo kon men deelnemen aan cursussen, evenementen, debatten en lezingen op het gebied van

het jodendom. We werken met thema's als geschiedenis, kunst & cultuur, filosofie, literatuur, de Hebreeuwse taal, koken en religie. Het hele jaar door organiseerden we stadswandelingen, interviews, kookcursussen, taalcursussen en nog veel meer.

Het bestuur van de Stichting bestaat uit tenminste drie en ten hoogste zeven leden. De bestuursleden horen tot de Joodse gemeenschap in de breedste zin des woords, waarbij zoveel mogelijk gestreefd wordt naar een evenwichtige verdeling tussen leden afkomstig uit de orthodox-Joodse gemeenschap, leden afkomstig uit de liberaal-Joodse gemeenschap en leden die niet aangesloten zijn bij een Joods kerkgenootschap.

Het bestuur kent een voorzitter, vicevoorzitter, een secretaris, een penningmeester en gewone leden. Begin 2021 bestond het bestuur uit:

D. Simon, *voorzitter*
Drs. P.D.H.Minco, *penningmeester*
Dr. H. Neudecker, *secretaris*
Drs. S. Polak, *lid*
Mr. F. de Wind, *lid*
S.M. Winnik, *lid*

Afgetreden in 2021 op grond van het rooster zijn de heer **D. Simon** en mevrouw **S. Polak**. Crescas is dankbaar voor hun jarenlange inzet. Toegetreden tot het bestuur in de tweede helft van 2021 zijn mevrouw Drs. **E. M. van Fenema** en de heer **Mr. M. Mock** (voorzitter).

De vergaderingen vonden plaats op 18 januari, 9 maart, 6 april, 14 april, 11 mei, 5 juli, 9 augustus, 11 oktober, 9 november en 14 december.

Stanley Winnik, *voorzitter a.i.*

Addendum

Na zes maanden voorzitterschap is de heer **Mock** 22 maart 2022 afgetreden. Mevrouw **Neudecker** had kort daarvoor besloten het bestuur te verlaten, maar blijft actief in het overleggroep Taleninstituut (zie hieronder) en als docent Bijbels Hebreeuws.

HET CURSUSJAAR EN UITGEVOERDE PROJECTEN IN 2021

— Diklah zohar

In het jaar 2021 sloten wij het thema 'Joodse literatuur' af en is het thema 'Leiderschap' begonnen. Het was een uitdagend jaar. Het grootste deel van de cursisten kreeg het werken met Zoom onder de knie, maar de behoefte aan menselijk contact bleef groot. Na een korte periode, waarin leek dat corona overwonnen was, zijn de maatregelen weer aangescherpt. Tegen het einde van het jaar leken cursisten wat Zoom-moe geworden. Dat was vooral te merken na de Hoge Feestdagen in september. Daarentegen zijn de cursisten uit de mediene blij met de mogelijkheid om digitaal met het programma mee te kunnen doen.

Taleninstituut

Het Taleninstituut begint een eigen profiel te krijgen binnen Crescas. Het taalaanbod is door de fusie met het *Joods Studiecentrum Leiden* zo gegroeid dat het niet meer een onderdeel uitmaakt van het regulier programma, maar binnen ons cursusaanbod een activiteit op zich is geworden. Het komend jaar hoopt Crescas zich met het taleninstituut verder te profileren. In de overleggroep over het Taleninstituut zitten Henny van het Hoofd (voormalig voorzitter van het Joods Studiecentrum Leiden), Hannah Neudecker (tot maart 2022 secretaris van Crescas) en Diklah Zohar (directeur).

In 2021 zijn de volgende cursussen gehouden (met docent):

Hebreeuws en modern Ivriet

- **Bijbels Hebreeuws voor beginners**
(Hannah Neudecker)
- **Bijbels Hebreeuws voor gevorderden**
(Karel Jongeling)
- **Modern Ivriet: Kita Dalet**
(Shirley Ensel)
- **Modern Ivriet: Kita Zain**
(Shirley Ensel)
- **Ivriet tegenwoordige tijd**
(Noa Broomhaar)
- **Ivriet verleden tijd**
(Noa Broomhaar)
- **Ivriet toekomstige tijd**
(Noa Broomhaar)
- **Ivriet gevorderden**
(Noa Broomhaar)

Jiddisj

- **Stoomcursus Jiddisj van Alef tot Tov** (Ruben Verhasselt)
- **Jiddische leesgroep** (Ruben Verhasselt)
- **Jiddisj gevorderden** (Ruben Verhasselt)

Literaire bijeenkomsten

- **Leeskring** (Sylvie Hoyinck): Joods en Israëlische schrijvers. Vier bijeenkomsten (met uitloop naar 2022) over de boeken: *Het beloofde leven* – Femmetje de Wind, *Dossier Grete Weisbrot* – Miriam Dubi, *Het leven speelt met mij* – David Grossman en *Judas* – Amos Oz.

Regulier programma

- **Focus op de Parasha en Haftara** (Leo Mock)
- **Klassiekers van de Joodse studies** (Bart Wallet)
- **Lezingen in samenwerking met het Genootschap voor Joodse Wetenschappen in Nederland.** Dit jaar werden maar drie lezingen georganiseerd, allemaal online:
- **Joodse vluchtelingen in de vroegmoderne tijd** (Hans Wallage)
- **De plaats van de Tanach in de geschiedenis van Joodse eredienst** (Wout van Bekkum)
- **De Joden van Damascus, hun synagoge in Jubayr en de grot van Elia** (Mat Immerzeel)
- **Joodse cultuur in de moderne Arabische wereld** (Lucia Admiraal)
- **Einstein en Zijn tijd** (David Wertheim)
- **Michelangelo en Chagall** (Ruud Bartlema) (41 deelnemers)
- **Leo Levie afscheidsevenement**
- **Herinneringsmonumenten** met Joel Cahen

- **Bagage: kunstgesprek met Ram Katzir**
- **De Sjoeché pubquiz** werd dit jaar niet 'live' gehouden, maar geproduceerd als een schriftelijk quiz in het NIW en online op de website van Crescas.

Donateursevenement

Kunstwandeling bij de kunsttentoonstelling 'onderweg' in Museum Jan met kunstenaar Sam Drukker. Dit evenement vond plaats op zondag 19 december. Op vrijdagavond ging echter een lock-down in, waardoor het bezoek moest worden uitgesteld. Uiteindelijk werd de wandeling op 13 februari 2022 gehouden (6 deelnemers)

Jaarthema 2020-2021:

De levensboom van de Joodse literatuur (januari t/m juni 2021)

- **De compilatie van de Misjna** (Leo Mock)
- **Midrasj in een notendop** (Lieve Teugels)
- **Crescas en zijn tijd** (Resianne Smidt van Gelder-Fontaine)
- **Hoe Rasji het jodendom redde** (Irene Zwiep)
- **Hij steelt slaap van mijn ogen** (Yaniv Hagbi)
- **Mijn liefde voor de Talmoed** (Leo Mock)
- **Faraó en de Israëlieten** (Huub Pragt)
- **Parabels van wijsheid** (Eric Ottenheim)
- **Bialik** (Hannah Neudecker)
- **Maimonides als wetgever** (Leo Mock)
- **De Heilige naam uitspreken** (Yaniv Hagbi)
- **De faam van Fulds Jiddische lied** (David Wertheim)
- **Vertalingen van de Tanach** (Karel Jongeling)

FACTSHEET 2021

Aantal bezoekers Crescas website:

59.104

Aantal bezoekers Digibieb:

10.200

Aantal abonnees Nieuwsbrief:

3.247

Paginaweergaves op Crescas.nl:

241.386

De drukstbezochte dag op de site:

vrijdag 26 nov 2021 met 896 bezoekers

Aantal inschrijvingen voor cursussen:

818

Aantal inschrijvingen digitale cursussen:

177

Aantal donaties:

124

Totaalbedrag donaties via de website:

€ 4.937

Studiedag: Onze Jiddische mama

Dit project is in samenwerking met JMW uitgevoerd en met financiële steun van Maror.

'Onze Jiddische mama' was een themadag waarbij familie, gezin en moeder-kind relatie centraal stonden. Door middel van lezingen, workshops en muziek werd het thema belicht.

Het project was een samenwerking tussen Crescas en JMW en was voor Crescas een relatief groot project qua omvang: een hele dag, gewijd aan één onderwerp vanuit verschillende perspectieven, een dag vol lezingen, workshops en intermezzo's.

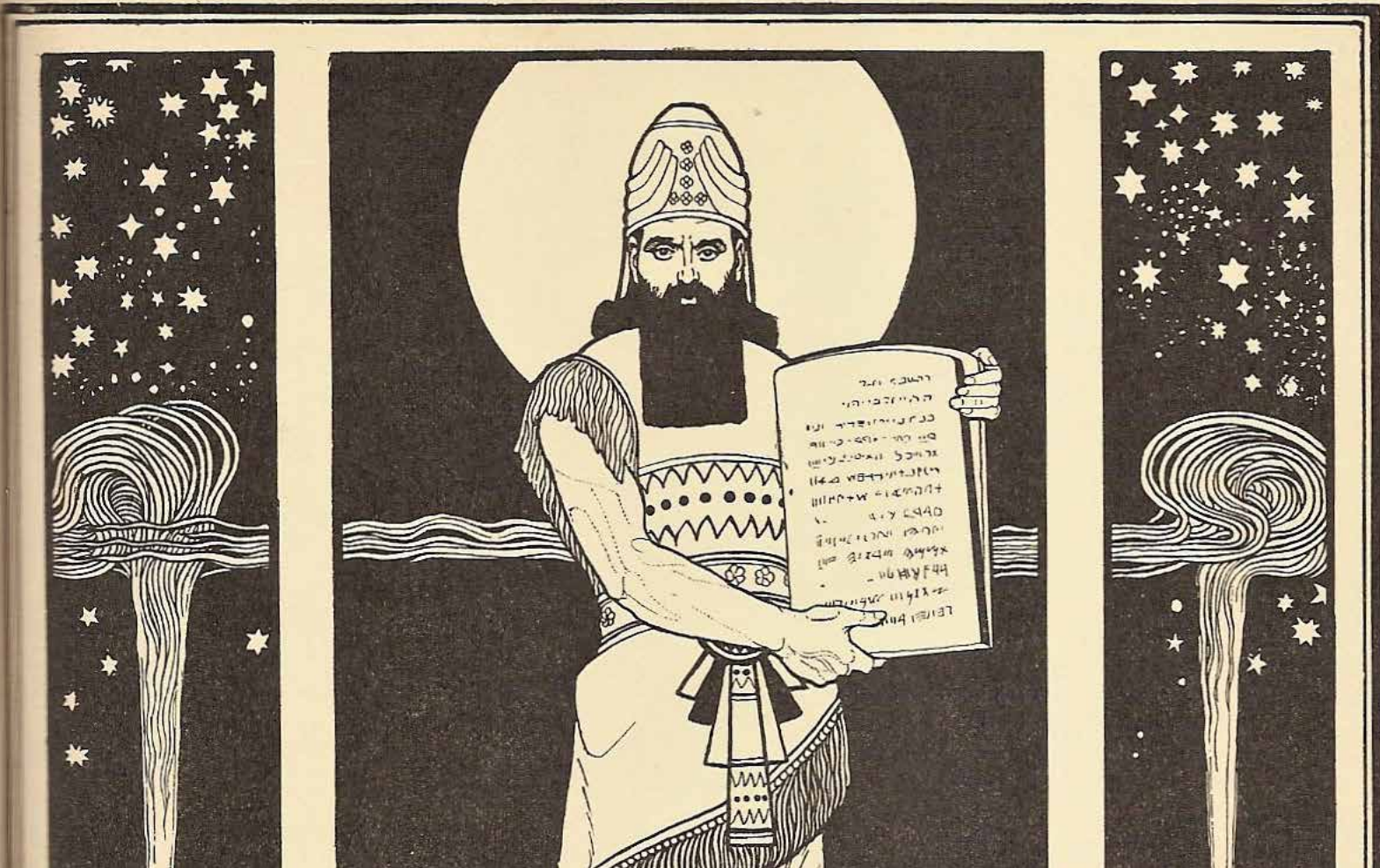
Het programma bevatte de volgende onderdelen

- **Opening** door Diklah Zohar, directeur Crescas
- Plenaire openingslezing door Iki Freud: **Dominante Joodse moeders: mythe en werkelijkheid**
- Gaby Schrijver: **Positieve (Joodse) opvoeding – wat is dat?**

- Pauze-sessie: 'De Jiddische Papa' – een luchtig intermezzo met Joris Beulink en Asjer Waterman
- Ruben Verhasselt: **Jiddische mama's in het Jiddische lied**
- Irene Zwiep: **Jiddische mama's in de Bijbel**
- **Miniconcert:** Mirjam van Dam
- Plenaire lezing door Joyce Antler: **You never call, you never write: The Jewish mother and the Media** (in het Engels)
- Naast dit dagprogramma werden twee workshops gehouden: Hetty van Emden: **Schrijfworkshop** en Ety Elbaz-Griffioen: **verhalenkring**

Samen met de themadag is ook een themanummer van Benjamin, het kwartaalblad van JMW verschenen, met het thema 'Jiddische mama'. De themadag is in zijn geheel in het altijd online-aanbod van Crescas opgenomen. Geselecteerde lezingen en onderdelen zijn gratis terug te kijken op: <https://www.crescas.nl/nieuws/tc4000z/>

Efraim Moses Lilien, 'Mozes' (detail)

Afronding studiejaar 2020-2021

Talmoedisch debat Eén tekst – drie invalshoeken met financiële steun van Maror. Hoogleraar Hebreeuws en Joodse studies Irene Zwiep en de rabbijnen Joram Rookmaaker (liberaal) en Wim van Dijk (orthodox) ontmoeten elkaar voor een uniek debat over een tekst uit de Talmoed. Ieder van hen bekeek de tekst vanuit de eigen invalshoek. Leo Mock was moderator. De besproken tekst betrof het traktaat Bava Metzia 59a-b, met de beroemde citaat: "Zij is niet in de hemel" (waarbij met 'zij' de Tora wordt bedoeld). Dit evenement is op 30 mei gehouden en is terug te zien op: <https://www.crescas.nl/nieuws/yq40ooz/Nu-online-terug-te-kijken-Een-tekst-Drie-Invalshoeken>

Jaarthema 2021-2022: Leiderschap

Het programma (oktober t/m december 2021) behelsde lezingen en cursussen met het thema Leiderschap en de leiderschapstraining voor studenten en jongvolwassenen in de leeftijd 20-30 jaar. Voor dit programma is subsidie verkregen van de Erfpachtgelden van de Gemeente Amsterdam.

- Openingsevenement van het studiejaar met steun van Maror: **Webinar 'What brought down Biblical Israel?'** (in het Engels) met als spreker Amotz Asa-El, hoofdcommentator van *The Jerusalem Post* geïnterviewd door Esther Voet.
- **Michel de Klerk – genie van de Amsterdamse school** (Max Put)
- **Henri Polak – portret van een leider in vele werelden** (Karin Hofmeester)
- **Diaspora: A survival mechanism or a catastrophe?** (Amotz Asa-El)
- **Boekpresentatie: Traktaat Sanhedrin** in samenwerking met Stichting Talmoed.
- **New insights in Zionism – Six leaders who shaped Israel** (in het Engels). Zes lezingen in samenwerking met de Hartman Institute in Jerusalem. Twee bijeenkomsten vonden plaats in 2021 (Theodor Herzl met Rani Jaeger en Ze'ev Jabotinski met Asaf Mal'ach) en vier staan gepland voor 2022.

**Academie
voor Joodse
leiderschap**

Ontdek de leider in jezelf — Leiderschapstraining voor studenten en Jongvolwassenen

In 2019 heeft Crescas een subsidie toegekend gekregen van de Erfpachttegoeden van de Gemeente Amsterdam. Het grootste deel van de subsidie is bestemd voor het leiderschapsprogramma Ontdek de leider in jezelf. Het complete programma bevat vier modules van elk drie sessies. In totaal zijn dat dus twaalf bijeenkomsten die plaatsvonden van december 2021 tot en met april 2022.

Vanwege de lock-down werd maar één sessie uit de eerste module in 2021 gehouden en alle andere sessies naar 2022 uitgesteld.

Cursussen die (mede door corona) niet zijn doorgegaan:

- **Arabisch voor beginners**
- **Verborgten verleden goed Joods**
- **Halacha aan de hand van Ma'ale films**
- **Lev Cinema**
(een project in samenwerking met JMW)
- **Tanach versus Midrasj: Midrasj Jonah**
- **Inleiding in de Siddoer**
- **Pesach rondleiding in het Rijksmuseum van Oudheden**
- **Wat is Moessar?**
- **Topstukken uit het Bibliotheek Rosenthaliana** – een rondleiding met directeur Rachel Boertjens.
- **Bestaat een Joodse literaire canon?**

Opname cursussen en digitaal aanbod

Het gebruik van het online platform vergemakkelijkt de opname van cursussen en de toegankelijkheid van kennis. Op de website van Crescas lanceren wij een nieuw rubriek: Gratis terug te kijken. Hier kan iedereen opnames uit het verleden gratis bekijken.

Social Media

Vanaf 2021 wordt nadrukkelijk meer aandacht gegeven aan sociale media, vooral Instagram en Facebook. Drie keer per week op vaste dagen en tijden worden posts geplaatst. In 2021 experimenteerden wij met drie typen posts:

- Promotie voor cursussen en activiteiten
- Inspiratie afbeeldingen: kunst, sfeerbepalende afbeeldingen of recepten
- Posts die te maken hebben met bepaalde actuele gebeurtenissen of feestdagen

Een nieuw, jonge vrijwilliger in Crescas stort zich volledig op de social media, Samuel van de Repe.

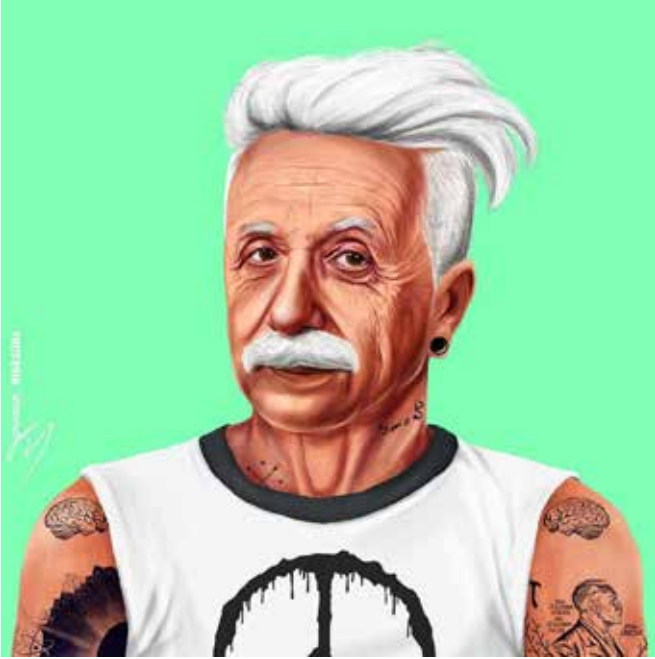

Digitale nieuwsbrief

De nieuwsbrief is het belangrijkste communicatiemiddel van Crescas en behelst meerdere vaste rubrieken: startende cursussen, Crescas nieuws (dat zijn vooral items die eigen cursussen onder de aandacht brengen), boekennieuws, columnisten van de week, Dit mag je ook niet missen met twee externe items en twee verzamel-items (Kunst en cultuur en Nieuws uit overal), Kunst uit Israël, uitgelichte cursussen, en Radio&TV. Ook een oproep om te doneren maakt deel van de nieuwsbrief. De nieuwsbrief wordt goed gelezen. Gemiddeld opent 51% van de ontvangers de mail ten opzichte van 49,3% in 2020.

Eind 2021 telde de verzendlijst 3.247 e-mailadressen. Er verschenen 44 nieuwsbrieven. Drijvende kracht achter de nieuwsbrief is redacteur Raya Lichansky. Natascha van Weezel maakte het rubriek Kunst uit Israël en Shirah Lachman doet de taalredactie.

In 2021 werden columns geschreven door Salomon Bouman (40 columns), René Citroen (26), Eldad Kisch (34), Nathan Lopes Cardozo (39), Leo Mock (30), Eva van Sonderen (20), Naud van der Ven (20), Harry Polak (24) en Anne-Maria van Hilst (5). Er verschenen twee gastcolumns van Dan Cohen en van Carla de Vries Robles. Bij elkaar schreven ze in de loop van 2021 208 columns.

Amit Shimoni, Albert Einstein (Hipstory)

crescas
joods educatief centrum

Stichting Joods Educatief Centrum 'Crescas'
Van Boshuizenstraat 12
1083 BA Amsterdam

tel. 020-6402380
e-mail: info@crescas.nl

KvK: 34111979

websites:

www.crescas.nl
www.Joodsebibliotheek.nl
www.Joods.net
www.yourjewish.academy
www.Joodsecanon.nl
www.joopalbibliotheek.nl